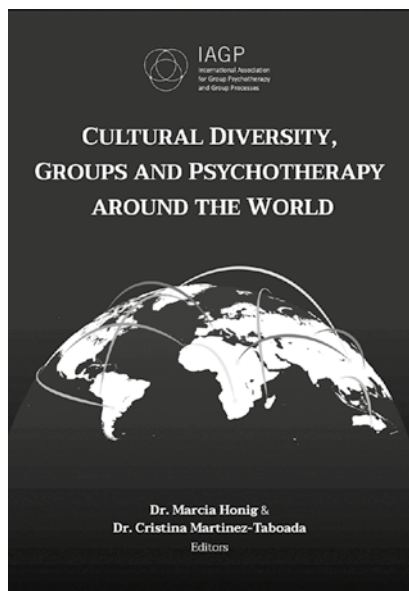

Een bijzonder divers boek

Cultural diversity, groups and psychotherapy around the world

Dr. Marcia Honig & Dr. Cristina Martinez-Taboada (eds.), 2022

Illinois: International Association for Group Psychotherapy and Group Processes.

<https://doi.org/10.56217/IAGP.Transcultural>

Door Salvatore Vitale

'Multiculturalism does not strive for unity, but it strives for unity from uniqueness – to a socially recognized society that is capable of having dialogues, even to its conflict zones. Participation of all cultures in shaping the common public space is a required activity in a multicultural society.'

Dit citaat van Shemer uit 2009 staat op een van de eerste pagina's van het dit jaar door de IAGP uitgegeven e-book met de titel *Cultural diversity, groups and psychotherapy around the world*, een product van de transculturele sectie van de IAGP. Het verwoordt wat mij betreft op een scherpe wijze wat de uitdagingen zijn in de hedendaagse samenleving, die in toenemende mate cultureel divers is en door conflicten, oorlogen en de

klimaatverandering met interne en onderlinge spanningen te maken heeft als gevolg van migratie. Deze culturele diversiteit zien wij natuurlijk ook steeds meer terug in onze (therapie)groepen en vraagt van ons groepstherapeuten specifieke kennis en vaardigheden als het gaat om cultuurdivers werken, waarbij nieuwsgierigheid naar de ander en zijn of haar culturele achtergrond een eerste vereiste is. In ieder geval was ik nieuwsgierig naar de inhoud van dit boek over culturele diversiteit.

Twee delen

Na een voorwoord van Richard Beck, de toenmalige president van de IAGP, een proloog van Earl Hopper en een inleidende

tekst van de redacteurs Marcia Honig en Cristina Martinez-Taboada komen eerst vijf voormalig IAGP-voorzitters aan het woord die hun reflecties en gedachten delen over hun ervaringen als hoofd van een multiculturele vereniging zoals de IAGP. Een mooie introductie van hoe verschillen in cultuur kunnen botsen, maar ook tot verbinding kunnen leiden.

Het gehele boek bestaat uit twee delen met in totaal zeventien hoofdstukken. Het eerste deel gaat in op waar groepstherapeuten tegenaan lopen als ze therapie bieden in een multiculturele setting, waarbij de focus ligt op de interpersoonlijke dialoog in de groep. Hierbij is er niet alleen aandacht voor specifieke culturen, landen en subculturen, maar ook voor supervisie en intervisie in een transculturele context. Het tweede deel richt zich meer specifiek op het versterken van culturele diversiteit en de dialoog tussen groepen binnen groepstherapie en in de context van de *large group*-setting.

Therapie in een multiculturele setting

Marcia Honig schrijft in hoofdstuk 1 van het eerste deel over de effecten van creatieve therapie in een groep op gevoelens van schaamte, zelfexpressie en sociale vaardigheden bij adolescenten met een immigratie-achtergrond in Israël. Aan de hand van de beschrijving van een aantal groepssessies laat ze zien hoe de jonge adolescenten, elf en twaalf jaar oud, via de kunst uiteindelijk ruimte gaan voelen om zich openlijk te uiten en ruimte te maken voor hun identiteitsontwikkeling. De auteur laat zien hoe haar eigen immigratie-achtergrond meespeelt in haar tegenoverdracht en reacties. Zij heeft onder meer ervaren dat immigranten bij

elkaar in de groep in plaats van in gemengde groepen het delen van dezelfde ervaringen bevordert, wat kan leiden tot verbetering van het zelfvertrouwen.

Hoofdstuk 2 beschrijft groepswork in Turkije met vrouwelijke Syrische vluchtelingen met veel aandacht voor de achtergrond en de specifieke problemen die deze vergeten groep ervaart.

Van Turkije wordt de lezer in hoofdstuk 3 meegenomen naar India. De auteur, Magdalene Jeyarathnam, beschrijft haar ervaringen als creatief- en psychodramatherapeut in het werken met culturele diversiteit in groepen in India. Met name benadrukt zij het belang van culturele competenties en culturele sensitiviteit om te kunnen begrijpen wat vaak niet besproken wordt als gevolg van kaste of klassenverhoudingen en hiërarchie omdat het vijfduizend jaar oude kastensysteem met de gehele Indiase samenleving vervlochten is en ook de therapeut daar onderdeel van uit maakt. Boeiend is vooral dat zij binnen India ook nog eens werkt met groepen waarbinnen diversiteit (LHTBIQ+, ouders van LHTBIQ+) of juist uitsluiting en uitzondering (activisten die opkomen voor minderheids- en gemarginaliseerde groepen, gevangenen) een rol speelt. Vervolgens besteedt zij aandacht aan een aantal specifieke thema's die relevant zijn voor het werken in groepen in India. Zo heeft zij het over de eigen achtergrond van de therapeut (in relatie tot het kastensysteem), hiërarchie en een groep-georiënteerde samenleving (te sterke verbinding en loyaliteit aan de groep) en de belangrijke verantwoordelijkheid of taak die iemand ten opzichte van zijn of haar familie heeft in India.

In hoofdstuk 4 gaat Elisabeth Rohr zowel vanuit de theorie als met behulp van een

casestudy in op de uitdagingen en mogelijkheden om complex trauma te begrijpen in supervisie. Zij laat zien welke vaardigheden nodig zijn voor een supervisor om traumatische gebeurtenissen die naar boven komen tijdens een supervisieproces te *containen* en te begrijpen en ermee om te gaan. Specifiek gaat ze daarbij in op de sociale en politieke achtergrond in Guatemala, waar de auteur als supervisor afkomstig uit Duitsland voor collega's groepsanalytische supervisie gaf in dat land enkele jaren na een verschrikkelijke oorlog. Zij verwoordt prachtig wat nodig is om in een dergelijke context groepssupervisie te bieden: *'Offering workshops in such a vulnerable, social and political situation and in a culturally and ethnically diverse environment requires from a foreign supervisor a lot of cultural sensitivity, professional experience, skills and the disposition to venture into unknown transcultural spaces. However, what was most needed was 'simply' empathy and a strong relational desire wanting to get into touch with this group of people.'*

Hoofdstuk 5 brengt ons naar Rusland. De auteur, Ekaterina Mikhailova, reflecteert op groepswork waarbij de post-Sovjet-erfenis en transgenerationeel trauma via psychodrama zichtbaar worden. Met behulp van psychodrama ontstaan er binnen de groep die zij beschrijft verschillende stemmen van verschillende sociale klassen, landen, beroepen, religies en politieke overtuigingen. Ze sluit het hoofdstuk af met de mening dat psychodrama over familiegeschiedenis in verstoorde samenlevingen ook een bron en instrument is om de 'ander' beter te begrijpen.

In hoofdstuk 6 schrijft onze Nederlandse collega Maria van Noort over haar ervaringen in het opzetten van een online transculturele

interviewgroep, waarbij ze aandacht heeft voor de uitdagingen van een dergelijke groep maar ook praktische adviezen geeft voor het opzetten van een online transculturele interviewgroep. Dit hoofdstuk is in zijn geheel in de oorspronkelijke versie overgenomen in dit nummer van *Groepen*.

Anne Lindhardt geeft in hoofdstuk 7 aandacht aan supervisie in een transculturele setting. Zij beschrijft de uitdagingen van groepsanalytische supervisie wanneer die gegeven wordt in een andere cultuur en in een andere taal (in haar geval China en Tsjechië). Volgens haar is het van belang te realiseren dat de supervisor buiten zijn of haar comfortzone werkt en dus werkt in een andere *foundation matrix* als het gaat over sociale, historische, politieke en vaak ook religieuze structuren. De valkuil is het blind zijn voor de bestaande *foundation matrix*, die immers de gemeenschappelijke grond is, sociaal, politiek, historisch en religieus. Die *foundation matrix* gebruiken we als een middel om elkaar te begrijpen. Als we in of met andere culturen werken die anders zijn dan die van onszelf bevinden we ons in onbekend gebied en moeten we doen alsof we onderzoekers zijn. Zij benadrukt tevens de cruciale rol van de tolk als vertaler, maar vooral ook als cultureel vertaler.

Hoofdstuk 8 door Maria Antoneita Pezo del Pino gaat in op het belang van groepsbehandeling bij immigranten met een geschiedenis van trauma en doet dit aan de hand van ervaringen met vrouwen die te maken hebben gehad met gewapende conflicten in Peru en vrouwen die immigrant zijn in Brazilië. De auteur gaat tevens in op het begrip *Social Trauma*, waarbij het niet om een individueel, intrapsychisch trauma gaat, maar om ervaringen gedeeld door een

bepaalde groep of gemeenschap die wordt gekenmerkt door het afbreken of wegvallen van wat voor de gemeenschap veilig en duurzaam is.

Groepen binnen de groep

In het eerste hoofdstuk van dit tweede deel gaat Cristina Martinez-Taboada Kutz in op de impact van culturele waarden op de emotionele vorming van identiteit, gender en relaties met verschillende anderen. Zij doet dit aan de hand van twee voorbeelden van psychotherapiegroepen met vrouwelijke immigranten uit Latijns-Amerika en landen uit sub-Sahara Afrika. De doelgroep vrouwelijke migranten heeft volgens de auteur lange tijd te weinig aandacht gekregen. Ook in deze therapiegroepen wordt er soms bewust voor gekozen om gebruik te maken van non-verbale technieken zoals beelden, tekeningen en muziek en taal expliciet weg te laten, omdat het weglaten van gesproken communicatie het makkelijker maakt om met overeenkomsten te werken dan met persoonlijke verschillen.

Hoofdstuk 2 door Haim Weinberg gaat over zijn uitgebreide ervaring op het gebied van het werken met groepen in verschillende Aziatische culturen. De auteur heeft een bijdrage geleverd aan het ontwikkelen van groepspsychotherapie-trainingsprogramma's voor verschillende Aziatische landen (Japan, China, Singapore en Indonesië). Op basis van zijn eigen ervaringen in Azië bij het opzetten van deze programma's noemt hij een aantal verschillen, waaronder het belangrijke verschil tussen het individualistische Westen en de meer collectivistische culturen in het Oosten. Andere verschillen betreffen hoe er met conflicten wordt omge-

gaan en de relatie ten opzichte van autoriteit. Een aantal van deze verschillen komt voort uit de *social unconscious* van deze mensen. Ook gaat hij in op de vooroordelen over Aziaten aan de hand van de verschillen tussen de verschillende Aziatische culturen. Tot slot beschrijft hij een aantal internationale studies over groepspsychotherapie in Singapore, Japan en met Aziatische studenten in de VS, waarbij duidelijke verschillen in groepsprocessen worden beschreven die vanuit onze westerse kennis en blik anders zouden worden geïnterpreteerd en hij stelt dat het aanpassen van groepstherapie aan Aziatische culturen met voorzichtigheid dient te gebeuren. In zijn conclusie gaat hij in op de verschillende relevante factoren die daarbij nodig zijn.

Het boek is divers qua beschreven groepen, culturen en methodieken, maar ook qua professionele en culturele achtergronden van de auteurs

In hoofdstuk 3 schrijven Kate Hudgins en Steven Durost, beiden psychodramatherapeut en opleider in het Therapeutic Spiral Model (TSM) over hun ervaringen in het overbrengen van dit model over heel de wereld in verschillende culturen. Zij benadrukken het belang en de waarde van psychodrama in het werken met culturele diversiteit. Psychiater, psychotherapeut en psychodramatherapeut Jorge Burmeister beschrijft in

hoofdstuk 4 zijn ervaringen met een transculturele groep van immigranten uit Spanje, Portugal en Italië in Zwitserland. Hij gaat specifiek in op de link tussen en het onderbewuste tussen de huidige groep en de historische en sociale omgeving. Hij benadrukt de mogelijkheden om in een transculturele groep aan de slag te gaan met basisveronderstellingen over collectieve overwinningen en trauma's.

In hoofdstuk 5 schrijft Catherine Mela over een neuropsychotherapeutische benadering van het psychologische trauma van migratie en hoe dit te behandelen in psychotherapiegroepen. Zij beschrijft de redenen waarom mensen migreren en noemt daarbij dat recent ook klimaatverandering en klimaatbedreigingen redenen zijn voor mensen om te migreren en te vluchten. Tevens beschrijft ze de link tussen migratie en trauma, waarbij het gaat over verschillende verliezen die worden geleden en hoe trauma's overgaan van generatie op generatie. PTSS verandert de hersenfuncties en plasticiteit en wanneer dit behandeld wordt in een groep dient daar rekening mee te worden gehouden. De auteur noemt ook het gebruik van creatieve therapie in de groepsbehandeling van trauma en legt tevens de invloed op hersenfuncties uit.

Yafi Shpirer schrijft in hoofdstuk 6 over haar ervaringen als facilitator tijdens een large group-interventie om groepen die in conflict zijn met elkaar in gesprek te laten gaan. Dit betreft Joden en Arabieren in Noord-Israël, waarbij ze samenwerkt met een Palestijnse collega terwijl ze zelf van Joodse afkomst is. De auteur beschrijft daarbij de processen in de groep die zij samen met haar collega leidt, de onderlinge dynamiek en de dynamiek in de large group en illustreert hoe

verschillende groepen met elkaar in gesprek kunnen raken.

In hoofdstuk 7 beschrijven Domenico Agresta en Alessio Sangiuliano hoe aan de hand van de *social dreaming matrix*, als onderdeel van een programma voor psychologische ondersteuning, gewerkt wordt met vluchtelingen en migranten in Italië. Daarbij schetsen zij de achtergrond van de vluchtelingen in Europa en specifiek in Italië.

Mona Rakhawy en Ahmed Houssini schrijven in hoofdstuk 8 over culturele diversiteit, groepswork en groepspsychotherapie in Egypte en het tweede deel van het boek wordt afgesloten met hoofdstuk 9 door Ivan Urlic over zijn ervaringen in Japan, Kroatië, Litouwen en Estland als groepsanalyticus. De auteur gaat daarbij vooral in op zijn ervaringen als supervisor over groepsanalytisch werken en in zijn werk met large groups.

Een reis

Terugkijkend op het gehele boek is het divers, net zoals de titel. Divers qua groepen, culturen en methodieken die worden beschreven, maar ook qua professionele en culturele achtergronden van de auteurs. Veel van de auteurs hebben zelf een migratieachtergrond of leven in een cultureel diverse context. Qua professionele achtergrond is een gedeelte van de auteurs groepsanalytisch opgeleid, maar veel auteurs zijn geschoold in psychodrama of een andere non-verbale therapie. Psychodrama en non-verbale technieken worden door veel auteurs bewust gebruikt in het werken in een cultuurdiverse context. Ondanks deze diversiteit qua achtergrond zijn het allemaal collega's die oog hebben voor de complexiteit van culturele diversiteit en zeer deskundig

en sensitief zijn in wat er kan spelen vanuit de sociale, culturele en historische achtergrond van de culturele groepen waarmee ze werken.

Het boek is tevens een reis naar verschillende landen, van Israël, Egypte, naar Turkije, Spanje, Italië, India, Rusland, Guatemala, Kroatië, Litouwen, Estland Brazilië, Japan, Singapore, China, Indonesië en Zwitserland. Door het lezen van deze hoofdstukken over specifieke landen krijgt men in veel gevallen een beeld van de zorg voor culturele minderheden en kwetsbare (migranten)groepen in de specifieke landen en wat zicht op de culturele, sociale en historische thema's die een rol spelen in groepspsychotherapie in betreffende landen. Elk land bestaat ook weer uit diverse subculturen en met eigen migratiegeschiedenis en migrantenstromen. Voor mij laat bijvoorbeeld hoofdstuk 2 zien hoeveel moeite vluchtelingen ervaren, ook al zijn ze vanuit een buurland (Syrië) naar Turkije gevlucht. Als gevolg van de diversiteit binnen de populatie Syrische vluchtelingen en tussen de Turkse en Syrische cultuur blijven de verschillen erg groot. In combinatie met trauma's van voor, tijdens en na de vlucht maakt het ook de Syrische vluchtelingen in hun buurland tot een gemarginaliseerde en kwetsbare groep.

Na het lezen van het boek begrijp ik nog sterker waarom de verschillende voorzitters van de IAGP een introductie schreven. Deze globale vereniging met zoveel diversiteit beschikt over een schat aan ervaring op het gebied van werken met culturele diversiteit in groepen en tussen groepen over de hele wereld. Tevens wordt het door de verschillende hoofdstukken ook direct duidelijk hoe ingewikkeld en genuanceerd het kan zijn om

te werken met culturele diversiteit in groepen, waarbij sociale, politieke en historische achtergrond niet altijd zichtbaar meespelen in het hier-en-nu van de groep. Het e-book is een aanrader voor (groeps)psychotherapeuten in Nederland die werken met culturele diversiteit of die hierin geïnteresseerd zijn en meer zicht willen krijgen op de complexiteit van culturele diversiteit, migratie en trauma in de wereld.